

ONDERZOEK NATUURWETGEVING
vanwege realisatie Noorderboulevard
2^e & 3^e Pijnackerstraat
te Rotterdam

Eindrapportage
Moordrecht, 16 september 2016

in opdracht van
KIKX Development b.v.

Natuuronderzoek in het kader van de
Flora- en faunawet / Wet natuurbescherming
t.b.v. sloop van een schoolcomplex en
realisatie van een winkelboulevard

foto voorpagina: schoolgebouw aan de 2^e Pijnackerstraat

Voor gewaarmerkte rapportage,
contact opnemen met GroenTeam

onderzoek en rapportage onder verantwoordelijkheid van:
drs. John Mulder, veldverkenning en habitatbeoordeling
ing. Jan Oosterbaan, eindrapportage

INHOUDSOPGAVE*pagina*

1 INLEIDING	
1.1 Situering en ingreep	4
1.2 Natuurtoets als instrument.....	6
1.3 Onderzoeksplan	10
2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN	
2.1 Vaatplanten	12
2.2 Zoogdieren	12
2.3 Broedvogels.....	13
2.4 Amfibieën en reptielen	14
2.5 Vissen.....	14
2.6 Ongewervelde soorten.....	14
2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens	15
3 LOCATIEONDERZOEK	
3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming.....	16
3.2 Verkenning werkgebied en habitatbevindingen	16
3.3 Aanpak vereiste veldinventarisaties	18
3.4 Veldinventarisaties	
3.4.1 Veldonderzoek Huismus	19
3.4.2 Veldonderzoek Gierzwaluw.....	19
3.4.3 Voorzomeronderzoek vleermuizen.....	20
3.4.4 Nazomeronderzoek vleermuizen.....	22
3.4.5 Conclusies veldinventarisaties en consequenties.....	22
4 SAMENVATTENDE CONCLUSIES	24
GERAADPLEEGDE LITERATUUR	26
GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN	27

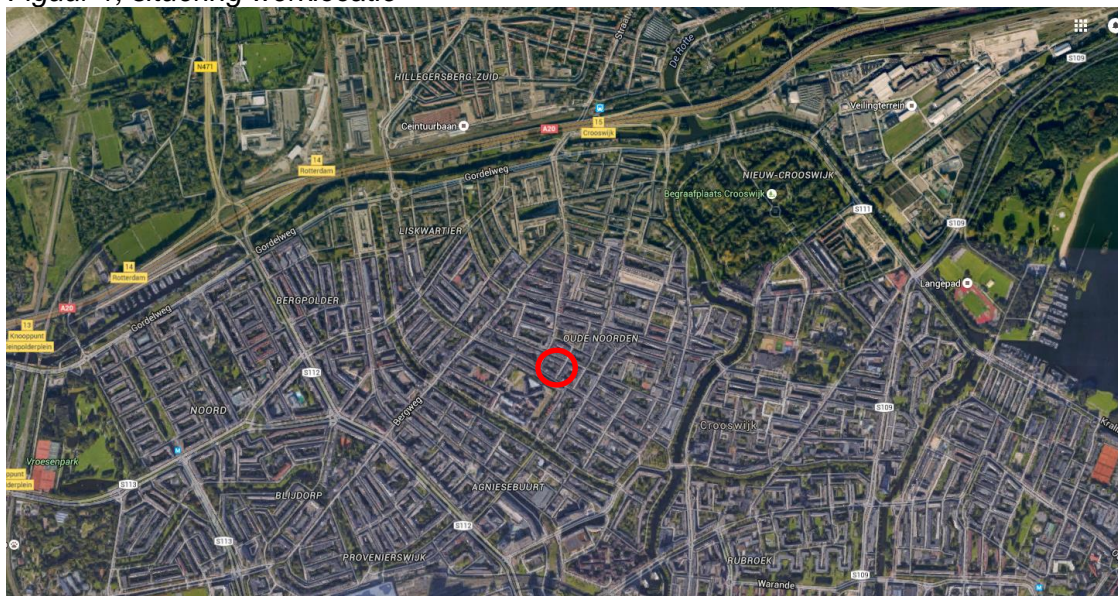
1 INLEIDING

1.1 Situering en ingreep

Situering plangebied

De werklocatie betreft het binnenterrein van een groot bouwblok tussen de 2^e en 3^e Pijnackerstraat in het Oude Noorden van Rotterdam (zie figuur 1 en figuur 2 volgende bladzijde).

Figuur 1, situering werklocatie

Voorgenomen ingreep

De ingreep omvat het slopen van de schoolbebouwing en vervolgens het realiseren van het voorgenomen winkelcomplex.

Dit vergt derhalve natuuronderzoek naar welke zwaarder beschermde soorten met de werkzaamheden zouden kunnen worden verstoord dan wel bedreigd, dan wel waardoor de ecologische functionaliteit zou afnemen.

De twee schoolgebouwen beschikken deels over een pannendak. Bovendien staan er 2 grote bomen op het schoolterrein welke zullen moeten wijken. Dit vergt in beginsel onderzoek naar vleermuisgebruik (Habitatrichtlijn) en gebruik door vogels met jaarrond beschermde nesten (Vogelrichtlijn).

Regelgeving en wettelijk belang

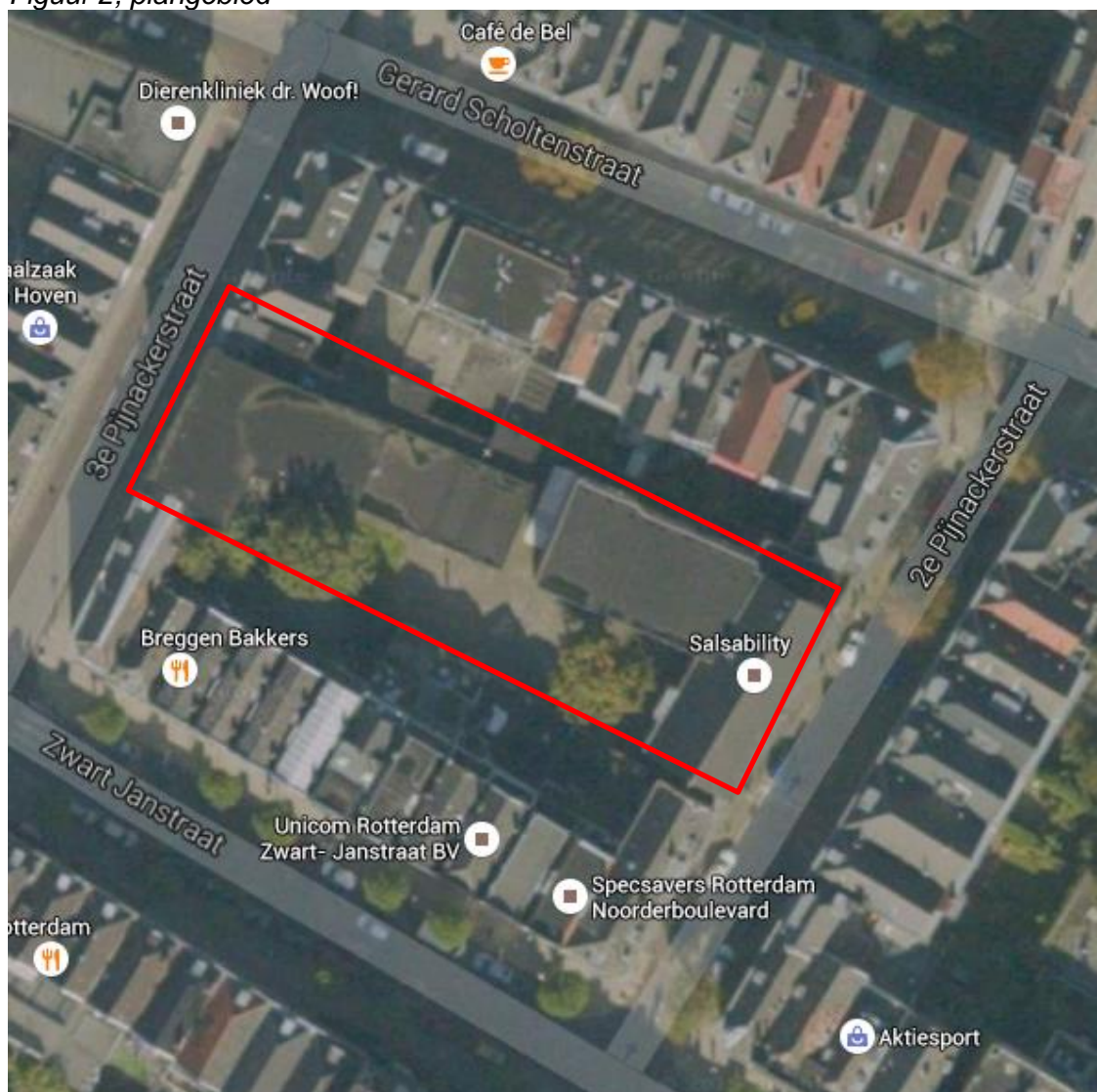
Thans, in 2016, is nog de Flora- en faunawet (Ffw, zie ook lijst gebruikte termen en afkortingen) van toepassing, evenals de Natuurbeschermingswet (Nbw).

Echter vanaf januari 2017 worden deze beide wetten, samen met de Boswet, vervangen voor de Wet natuurbescherming (Wnb).

Voor de daarin optredende verschillen zie 'beschermde soorten en ontheffingsnoodzaak' (blz.7).

De wettelijke belangen zoals (onder meer uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn) geïmplementeerd in de Ffw, zullen ook in de nieuwe Wnb hun richtinggevende functie blijven vervullen.

Figuur 2, plangebied

Waar soorten van de Vogelrichtlijn dan wel van de Habitatrichtlijn in het geding kunnen zijn, is het bij eventuele aanvraag van ontheffing cruciaal welk wettelijke belang uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn als ontheffingsvoorwaarde van toepassing kan zijn.

In beginsel wordt onder het belang *'ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'* geen ontheffing voor vogelrichtlijn- of habitatrichtlijnsoorten afgegeven, *behalve* indien de ecologische functionaliteit van de soort niet wordt aangetast, zoals RvON (indertijd nog Dienst Regelingen) zelf in haar uitleg heeft aangegeven.

De ingreep betreft in beginsel een *'ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'* waarbij echter ook het wettelijk belang *'dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (belang e)'* uit de Habitatrichtlijn van mogelijke toepassing wordt geacht.

Dit belang heeft betrekking op activiteiten die van algemeen, breed maatschappelijk belang zijn. Activiteiten ten behoeve van het verbeteren van de werkgelegenheid, het verlichten van de woningnood, het verbeteren van de infrastructuur en saneringen ten behoeve van het milieu zullen in de regel kunnen worden aangemerkt als reden van groot openbaar belang.

Dit belang geldt niet voor vogels: het wordt niet genoemd in art. 9 Vogelrichtlijn. Hierop kan echter mogelijk het belang van de 'Volksgezondheid of openbare veiligheid' (belang d) worden aangevoerd, op grond waarvan ontheffing kan worden aangevraagd voor vogel-richtlijnsoorten.

1.2 Natuurtoets als instrument

Doel en strekking natuuronderzoek

Deze rapportage omvat naast een bureaustudie met daarin een toetsing aan de regelgeving met betrekking tot soort- en gebiedsbescherming (zie 'wettelijke kaders') en een habitatbeoordeling, tevens nader veldonderzoek naar zwaarder beschermde soorten. Het onderzoek heeft tot doel inzicht te geven in de volgende vragen:

- Is er kans op noodzaak tot ontheffing van verbodsbepalingen van de (Ffw of) Wnb?
- Is er naar verwachting een vergunning op grond van gebiedsbescherming nodig (Natura 2000 en/of het NNN) ?
- Is er nader veldonderzoek nodig en voor welke soorten planten en/of dieren ?
- Welke zijn de mogelijke consequenties vanuit de Wnb en het NNN ?

Dit onderzoek vormt de aantoonbare bewijslast op naleving van die wetgeving (zie blz.9 'wettelijke onderzoekverplichting').

Hiermee wordt onderbouwd met welke beschermde soorten rekening moet worden gehouden, of van welke soorten effecten kunnen worden *uitgesloten* omdat ze er niet worden verwacht, er niet zijn aangetroffen dan wel omdat de planingreep geen natuurschade aan die soorten met zich meebrengt.

Het uitsluiten van gebruik door (of schade aan) de betreffende soorten 'op voorhand' vergt een gedegen, controleerbare onderbouwing.

Wettelijke kaders

De regelgeving met betrekking tot natuur kent twee typen bescherming: 'soortbescherming' (Ffw/ Wnb) en 'gebiedsbescherming' (Nbw/ Wnb en NNN).

Soortbescherming is gericht op individuele soorten flora en fauna, waartoe in de Ffw toetsingscategorieën zijn onderscheiden. In de nieuwe Wnb zal deze onderscheiding bestaan uit 'soorten van de Vogelrichtlijn' (Wnb § 3.1), 'soorten van de Habitatrictlijn' (Wnb § 3.2) en 'andere (beschermde) soorten' (Wnb § 3.3).

Gebiedsbescherming is gericht op de specifieke habitat waartoe speciale begrensde gebieden zijn aangewezen. Dit omvat t/m 2016 Nbw-gebieden en gebieden die vallen onder regelgeving vanuit provinciaal natuurbeleid, waaronder het NNN (EHS).

Vanaf 2017 betreft dat de regelgeving van de Wnb, het hoofdstuk Natura 2000-gebieden, terwijl daarnaast (vergelijkbaar met de huidige situatie) ook de provinciale regelgeving met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland van kracht blijft.

De regels van soort- en gebiedsbescherming sluiten elkaar niet uit, doch vullen elkaar aan. Toetsing aan gebiedsbescherming vindt uitsluitend plaats indien beschermde gebieden in het geding zijn, terwijl toetsing aan de soortbescherming *altijd* vereist is, zowel binnen als buiten beschermde gebieden.

Soortbescherming

De natuurwetgeving is in eerste lijn gericht op soortbescherming, dat wil zeggen bescherming van afzonderlijke soorten planten en dieren *'in welke situatie dan ook'*.

Omdat deze wet *alle* soorten planten en dieren omvat, óók in Natura 2000-gebieden, wordt bij natuuronderzoek primair aangehaakt op de soortbescherming.

Deze biedt bescherming aan planten en dieren tegen zogeheten 'natuurschade'.

Binnen het beschermingskader wordt onderscheid gemaakt tussen:

- het type ingreep ('bestendig beheer' of 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting')
- een aantal 'wettelijke belangen'
- verschillende categorieën planten en dieren (Tabel 1 t/m 3 Ffw, dan wel de 3 categorieën uit de Wet Natuurbescherming: Wnb § 3.1, § 3.2 en § 3.3).

Met betrekking tot het doel van de voorgenomen ingreep wordt in relatie tot de 'categorie soorten' onderscheid gemaakt tussen verschillende 'wettelijke belangen' (zowel Ffw als Wnb).

Beschermde soorten en ontheffingsnoodzaak

Onder het regiem van de Ffw waren beschermde soorten planten en dieren onderverdeeld in de verschillende Tabellen 1, 2 en 3 AMvB, waarbij soorten van tabel 1 AmvB vielen onder een algemene landelijke vrijstelling, met inachtneming van de wettelijke zorgplicht. De soorten van *'Tabel 2 en Tabel 3 AMvB'* vormden de 'juridisch zwaarder beschermde soorten', met weer een nadere onderverdeling met betrekking tot de Habitatrichtlijn.

Met betrekking tot de Vogelrichtlijn waren bij de Ffw 5 categorieën onderscheiden met het 'zwaarder beschermingsregiem' voor 'jaarrond beschermde nesten' met een aangegeven lijst van soorten.

Onder het regiem van de Wnb wordt, zoals eerder aangegeven, onderscheid gemaakt in 'soorten van de Vogelrichtlijn', 'soorten van de Habitatrichtlijn' en 'andere (beschermde) soorten'. Bij de laatste categorie wordt verwezen naar de Bijlage onderdelen A en B (soortlijsten).

In deze lijst 'zwaarder beschermde soorten' komt zodanig wijziging dat thans een aantal vissen buiten de bescherming vallen, te weten Kleine modderkruiper, Bittervoorn, Rivierdonderpad, Rivierprik en Meerval.

De beschermingslijsten met betrekking tot vaatplanten en dagvlinders zijn ten opzichte van de oorspronkelijke Tabel 2, ingrijpend gewijzigd terwijl een lijst van 8 libellensoorten is toegevoegd.

Provinciale vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen

Eventuele vrijstelling met betrekking tot 'andere soorten' kan onder de nieuwe wetgeving plaatsvinden bij verordening door Provinciale Staten. Daartoe ligt thans (juli 2016) een voordracht aan Provinciale Staten van Zuid-Holland ter inzage.

In de voordracht is een lijst van zoogdieren en amfibieën opgenomen waarvoor een provinciale vrijstelling geldt. Deze wijkt in zoverre van de oorspronkelijke tabel 1 af dat thans Egel, Bunzing, Wezel en Hermelijn daarin *niet meer* zijn opgenomen: *indien op een werklocatie mogelijk aanwezig, vergen deze vanaf 2017 nader veldonderzoek en eventueel aanvraag van een ontheffing*, voor zover deze voordracht gehandhaafd zal blijven.

Voorts is over de nieuwe lijsten van 'andere beschermde soorten' met betrekking tot vaatplanten, dagvlinders en libellen in de voorgedragen provinciale verordening nog geen uitspraak gedaan, zodat deze vooralsnog moeten worden beschouwd als niet-vrijgesteld (dus ontheffingsplichtig).

Ontheffingsnoodzaak

Ontheffing van verboden handelingen in de Wnb zal in ieder geval vereist blijven bij effecten op de soortgroepen van de Vogelrichtlijn en van de Habitatrichtlijn waarbij evenals bij de Ffw, wettelijke belangen een rol spelen.

Van de 'andere (beschermd) soorten' zoals opgenomen in de Bijlage bij art. 3.10 van de Wnb is thans bekend dat daaraan (vooralsnog) door de Provincie Zuid-Holland worden toegevoegd:

- Egel, Bunzing, Hermelijn, Wezel (bij provinciale verordening);
- (vooralsnog) lijsten vaatplanten, dagvlinders en libellen (bij provinciale verordening).

Anderzijds zijn van de 'andere (beschermd) soorten' uit art. 3.10 Wnb die thans buiten de bescherming vallen:

- een vijftal vissoorten;
- een reeks vaatplanten en dagvlinders uit tabellen 2 en 3/ Bijlage 1 AMvB.

Gedragcode

Er wordt voorts van uitgegaan dat, vergelijkbaar met de situatie tot 1 januari 2017, ook daarna de regels met betrekking tot gedragscodes van toepassing blijven.

Aandacht vergt daarbij dat de nuancering tussen Tabel 2 en 3 in de Ffw ten behoeve van het onderscheid 'bestendig beheer' en 'ruimtelijke ontwikkeling' wat tot nu toe een belangrijke basis voor de gedragscodes vormt, onder het regiem van de Wnb vervalt.

Ontheffing en ecologische functionaliteit

* Onder de condities dat er mitigerende maatregelen (kunnen) worden genomen waarmee kan worden gegarandeerd dat de ecologische functionaliteit *binnen* het werkgebied op geen énkél moment achteruitgaat, óók niet tijdelijk, is er géén ontheffing nodig.

* Echter indien de bedoelde ecologische functionaliteit als gevolg van de ingreep níet met mitigatie kan worden gegarandeerd doch uitsluitend met compensatie, is voor de uitvoering daarvan eerst ontheffing vereist.

Daartoe dient voor soorten uit de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn te worden voldaan aan specifieke wettelijke belangen.

Het achterwege blijven van effecten op de ecologische functionaliteit vergt afdoende onderbouwing, waarbij wordt aangegeven welke mitigerende maatregelen daarbij worden toegepast voor welke soorten.

Wettelijke zorgplicht en verstoring of bedreiging van individuele planten of dieren

Naast de specifieke regelgeving ten aanzien van juridisch zwaarder beschermde soorten bestaat de algemene zorgplicht voor álle dieren, dus ook voor *alle onbeschermd* soorten (Ffw art. 2, Wnb art. 3.10).

Daartussen bestaat enige nuance:

* Met betrekking tot juridisch zwaarder beschermde soorten dient absoluut te worden voorkómen dat individuen van betreffende soorten worden bedreigd (zie LNV 2005 en DR 2009).

* Voor beschermde soorten die vallen onder de landelijke (Ffw) of provinciale (Wnb) vrijstelling en onbeschermd soorten ligt dat iets minder strikt: men dient bij uitvoering van ingrepen zodanige maatregelen te nemen dat verstoring of bedreiging van individuele dieren 'zo veel als redelijkerwijs verwacht mag worden', wordt voorkomen (LNV 2005).

Gebiedsbescherming

Natura 2000

De regelgeving met betrekking tot speciale beschermingszones in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn (resp. REG 1979 en REG 1992/1997), te weten met betrekking tot Natura 2000-gebieden, wordt in de Wnb op een met de voormalige Nbw vergelijkbare wijze gecontinueerd in hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming.

Werkzaamheden binnen een Natura 2000-gebied welke effecten kunnen hebben op 'aangewezen' soorten vergen aanvraag van een vergunning.

Echter ook voor gebieden 'buiten' een Natura 2000-gebied die een aanwijsbare ecologische functie voor de 'aangewezen soorten' uit dat Natura 2000-gebied hebben, kan onder sommige condities een vergunning vereist zijn ('externe werking', Nbw art.16 lid 4 / Wnb art. 2.7 & 2.8).

Bovendien is sinds 1 juli 2015 met betrekking tot effecten op Natura 2000-gebieden vanuit de omgeving, de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in werking getreden. Indien vanwege een ingreep de grenswaarde van 1 mol stikstof per hectare per jaar in het Natura 2000-gebied door een ingreep in de omgeving zal worden overschreden, is voor die ingreep een vergunning nodig: onder deze grenswaarde geldt een vrijstelling van de vergunningplicht.

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS)

Dit betreft eveneens bescherming van natuurwaarden binnen begrensde gebieden.

Hiervoor hebben Rijk en Provincie samen spelregels ontwikkeld welke zijn vervat in de provinciale regelgeving. Hierbij is een 'nee-tenzij' beleid van toepassing, terwijl afhankelijk van de provinciale regelgeving daarop eveneens een 'externe werking' van toepassing kan zijn (o.a. Noord-Brabant).

Werkzaamheden binnen het NNN (en deels ook gebieden met 'externe werking') vergen een provinciale vergunning, waarbij compensatie van eventueel verstoorde natuurwaarden wordt vereist.

De actuele en potentiële waarden van het NNN zijn vastgesteld in de natuurdoelen voor dat gebied. De basis daarvoor ligt in de provinciale structuurvisie en de betreffende 'Provinciale Ruimtelijke Verordening'.

Wettelijke onderzoekverplichting

De Ffw/ Wnb en het provinciaal natuurbesluit verplichten om bij ruimtelijke ingrepen de in een werkgebied mogelijk betrokken plant- en diersoorten en de effecten daarop, nader te onderzoeken. Dit om eventueel te verwachten natuurschade aan soorten te beoordelen en om dit te toetsen aan de beschermingsregels.

Waar negatieve effecten op zwaarder beschermde soorten kunnen worden verwacht, vergt dit ook veldinventarisaties. Indien dergelijke soorten ook inderdaad door de werkzaamheden worden bedreigd of verstoord, vergt dat aanvraag van een ontheffing wat wordt beoordeeld door het daartoe bevoegde gezag.

1.3 Onderzoekplan

Met het onderzoek wordt stapsgewijs ingezoomd op de situatie en vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten of verstoring daarvan, kunnen worden uitgesloten dan wel nadere veldinventarisatie vergen.

Werkstap 1, analyse bestaande gegevens

Als eerste wordt de situatie getoetst aan indicaties van de NDFF, aan de verspreiding van soorten op basis van reeds bekende biogeografische informatie uit verspreidingsatlassen, aan overige literatuur en andere beschikbare onderzoeken. Die informatie is veelal niet compleet.

Op basis hiervan wordt vastgesteld welke juridisch zwaarder beschermde soorten mogelijk in dit gebied verwacht zouden kunnen worden, onafhankelijk van de aanwezige habitat, en welke juridisch zwaarder beschermde soorten op voorhand al kunnen worden uitgesloten.

Werkstap 2, toetsing aan gebiedsbescherming

Dit omvat regelgeving in het kader van de Nbw/ Wnb en van provinciaal gebiedenbeleid (Natura 2000 en NNN), waarbij wordt beoordeeld of er wellicht ook andere natuurregelgeving in het geding kan zijn.

Werkstap 3, habitatbeoordeling

Naar aanleiding van het bovenstaande wordt een beoordeling gemaakt van de terreinkenmerken, de biotoop, de lokale habitat en van de ecologische betekenis van het effectieve werkgebied.

In de conclusie wordt op basis van de nader beschreven habitat, vastgesteld welke zwaarder beschermde soorten (Ffw/ Wnb) en eventuele 'aangewezen soorten' (Nbw/ Wnb) thans eveneens zonder nadere veldinventarisatie kunnen worden uitgesloten. Tot zover betreft dit onderzoek een 'Quick Scan' (bureaustudie).

Werkstap 4, veldinventarisaties

De zwaarder beschermde soorten (Ffw/ Wnb) welke volgens de vorige stappen door de ingreep mogelijk verstoord of bedreigd kunnen worden, zijn in het veld nader geïnventariseerd. Dit heeft plaats gevonden op basis van de criteria zoals voorgeschreven door het bevoegde gezag (o.m. soortstandaarden RvON 2014, aangevuld met het vleermuisprotocol GAN 2013).

Werkstap 5, eindconclusie en advies

De rapportage wordt afgerond met een puntsgewijze samenvatting van conclusies en consequenties, met een eventuele toetsing van consequenties, de haalbaarheid van het plan, het advies welke soorten nadere veldinventarisatie vergen dan wel in hoeverre natuurschade op voorhand met mitigatie kan worden voorkomen.

Nota bene: Met betrekking tot 'uitsluitingen' wordt in de rapportage aandacht geschonken aan *alle* mogelijke soortgroepen van (beschermde) organismen. Voor sommige soortgroepen is dat niet méér dan slechts het aangeven waarom daarvan *géén* beschermde soorten op de locatie worden verwacht, dan wel waarom sommige soorten *niet* worden bedreigd of verstoord.

Leeswijzer

In de rapportage wordt de volgorde van de hierboven aangegeven onderzoeks- en onderbouwingsstappen aangehouden. Waar het voor de betreffende onderbouwing nodig is om informatieve kaders te schetsen, is dat in dit hoofdstuk beknopt aangegeven (zie blz. 4 t/m 10). Daarmee ontstaat de volgende opzet van de rapportage:

- * In hoofdstuk 1 zijn de uitgangssituatie, het voornemen, de hoofdlijnen van de regelgeving, de aanpak van het onderzoek en de opzet van de rapportage aangegeven.
- * In Hoofdstuk 2 wordt op basis van beschikbare verspreidingsgegevens en recente gegevens uit de databank van de NDFF, de literatuurstudie met daaruit voortkomende conclusies uitgevoerd.
- * In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op vigerende gebiedsregelgeving (Nbw/ Wnb en NNN) en worden de bevindingen van de ecologische verkenning met habitatbeoordeling en van (eventuele) nadere inventarisaties beschreven.
- * In hoofdstuk 4 worden de voor de uitvoering relevante conclusies kort samengevat en wordt advies gegeven met betrekking tot mitigerende maatregelen. Voorts wordt advies gegeven met betrekking tot de gewenste nadere handelwijze.

De rapportage wordt beëindigd met lijsten van geraadpleegde literatuur en van gebruikte termen en afkortingen.

2 BRONNENONDERZOEK SOORTEN

Het onderzoek dat in dit hoofdstuk per soortgroep wordt weergegeven omvat de toetsing van de locatie aan bronnen met reeds bestaande inventarisatie- en verspreidingsgegevens.

Het is voornamelijk gericht op eventueel terreingebruik door juridisch zwaarder beschermde soorten (zie 'soortbescherming' blz. 6-7).

De gegevens waarop deze toetsing is gebaseerd, omvatten veelal een aanzienlijk groter gebied dan de onderzoekslocatie: naar aanleiding hiervan wordt in hoofdstuk 3 ingezoomd op de nader begrensde werklocatie. De gegevens uit de databank NDFF bieden weliswaar een goede indicatie doch zijn niet geheel compleet en vergen derhalve tenminste nog een aanvulling door een habitatbeoordeling op de locatie.

Op basis van het bronnenonderzoek en de habitatbeoordeling wordt vervolgens bepaald welke (zwaarder) beschermde soorten in het werkgebied wellicht kunnen worden verwacht en welke soorten aanvullende veldinventarisatie vergen om vast te stellen of ze alsnog van aanwezigheid kunnen worden uitgesloten, dan wel zullen moeten leiden tot aanvraag van ontheffing.

De eventuele *noodzaak* tot nadere inventarisatie wordt afgeleid uit de samenhang tussen beschikbare gegevens (dit hoofdstuk 2), de habitatbeoordeling van het te onderzoeken gebied (zie hoofdstuk 3) en de 'soort' ingreep (§ 1.1).

2.1 Vaatplanten

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied, zeven zwaarder beschermde plantensoorten zijn geregistreerd. Deze soorten vervallen echter in de Wnb, terwijl er van de zwaarder beschermde vaatplanten zoals opgenomen in de Bijlage van de Wnb, in het plangebied geen soorten zijn te verwachten (Floron 2011).

Conclusie

Op de planlocatie kunnen zwaarder beschermde vaatplanten onder het regiem van de Wnb, op voorhand worden uitgesloten.

2.2 Zoogdieren

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van de planlocatie, 7 juridisch zwaarder beschermde zoogdieren zijn geregistreerd, alle vleermuissoorten.

Grondgebonden zoogdieren

De mogelijk aan te treffen grondgebonden soorten betreft uitsluitend 'andere soorten' (Wnb) waaronder géén soorten van tabel 2 uit de Ffw (zie ook Broekhuizen 2016).

Vleermuizen

Vleermuisgebruik kan bestaan uit zowel paarverblijven als kraam-, zomer- en/of winterverblijven. Door sommige soorten worden tevens lineaire structuren (zoals houtsingels, bosranden, watergangen en dijken) gebruikt als geleiding voor vaste vliegroutes (met name van dwergvleermuizen, Laatvlieger, Meervleermuis en/of Watervleermuis).

De bovengenoemde soorten hebben hun verblijfplaatsen in constructieruimten van gebouwen (zoals spouwruimten, kruipruimtes, zolders, pannendak, betimmeringen) en/of in boomholtes (zie ook Limpens 1997).

Van belang daarbij is dat de meeste vleermuissoorten steeds een 'netwerk' van vaste verblijfplaatsen gebruiken waartussen wordt gewisseld, waarbij het gehele netwerk strikt beschermd is (zie ook Soortstandaard, RvON 2014).

Vleermuizen behoren tot de zwaarst beschermde categorie fauna (Ffw soorten van Tabel 3, Wnb soorten van de Habitatrichtlijn).

Conclusie zoogdieren

* Grondgebonden soorten:

Algemeen voorkomende soorten (met provinciale vrijstelling) vergen, voor zover ze op de werklocatie kunnen worden verwacht, mitigerende maatregelen in het kader van de wettelijke zorgplicht.

Voor de 'andere soorten' welke een ontheffingsplicht omvatten, dient de habitat op de werklocatie te worden beoordeeld op mogelijk leefgebied.

* Vleermuizen:

Deze vereisen nadere controle op gebruiksmogelijkheden in te slopen bebouwing en te kappen bomen (habitatbeoordeling), en zo nodig nader veldonderzoek naar vleermuisgebruik.

2.3 Broedvogels

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 kilometer van het plangebied diverse vogels met een jaarrond beschermd nest zijn geregistreerd.

Jaarrond beschermde nesten

De bij het NDFF geregistreerde soorten met een jaarrond beschermd nest betreffen voor deze locatie onder meer enkele roofvogelsoorten (waaronder ook Roek en Slechtvalk), uilen, Gierzwaluw en Huismus.

Overige broedvogels

Veelal zijn er in elk soort terrein wel broedende vogels te verwachten (zie ook Hustings 2002), zowel in houtopstanden als aan of op gebouwen.

Broedende vogels mogen onder géén enkele conditie worden verstoord (zie DR 2009). Onder die voorwaarden is echter voor de meeste broedvogelsoorten géén aanvullende veldinventarisatie vereist: dit is uitsluitend nodig op het moment dat werkzaamheden in het broedseizoen worden uitgevoerd.

Conclusie broedvogels

- * Jaarrond beschermde nesten: het werkterrein vergt nadere controle op mogelijke nestelpotenties voor soorten met jaarrond beschermde nesten in bomen en op pannendaken, en zo nodig nadere inventarisatie.
- * Broedende vogels: met betrekking tot overige broedende vogels dienen werkzaamheden die verstorend kunnen zijn, in beginsel *buiten* het broedseizoen plaats te vinden.
Potentieel verstorende werkzaamheden tussen ca. begin maart en half augustus vergen kort daaraan voorafgaand veldinspectie op aanwezigheid van broedgevallen, naar aanleiding waarvan voorzorgsmaatregelen moeten worden getroffen (met werkzaamheden ontzien).

2.4 Amfibieën en reptielen

Beschikbare gegevens

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt dat binnen een straal van 1 km van het plangebied 1 zwaarder beschermde soort is geregistreerd.

Amfibieën

De registratie in de regio betreft Kamsalamander (zie ook RAVON 55; Creemers 2009). Deze soort is voor zijn leefgebied onder meer gebonden aan open water.

In het plangebied kunnen mogelijk ook algemene, eveneens beschermde amfibieën worden verwacht zoals Bruine kikker en Gewone pad. Deze vergen toepassing van de wettelijke zorgplicht.

Reptielen

Er zijn binnen een straal van tenminste 5 km géén reptielen geregistreerd.

Conclusie amfibieën en reptielen

Voor het werkterrein kunnen reptielen en zwaarder beschermde amfibieën op voorhand worden uitgesloten.

2.5 Vissen

Aangezien er géén open water in het plangebied betrokken is, kunnen deze op voorhand worden uitgesloten.

2.6 Ongewervelde soorten

Bij ongewervelde soorten moet men denken aan vlinders, libellen, sprinkhanen en 'overige ongewervelden' zoals mieren, kevers, weekdieren e.d. Onder deze groepen vallen eveneens beschermde soorten terwijl voor sommige soorten ook een ontheffingsplicht geldt. Juridisch zwaar beschermd zijn enkele soorten uit de groepen libellen, dagvlinders en 'overige ongewervelde soorten' (waaronder ook waterorganismen).

Beschikbare gegevens

De meeste soorten van Tabel 2 en Bijlage 1 AMvB uit de Ffw, zijn thans niet meer beschermd. Onder de Wnb zijn er in Bijlage A nieuwe lijsten met ontheffingsplichtige soorten dagvlinders en libellen. Deze omvat echter soorten die alle zeer specifieke eisen stellen aan hun leefomgeving.

Uit de databank van de NDFF (2016, Quickscanhulp) blijkt bovendien dat binnen een straal van 1 km van het plangebied géén beschermde soorten van de Habitatrichtlijn zijn geregistreerd terwijl bovendien geen open water aanwezig is.

Conclusie ongewervelden

De werklocatie vergt nadere beoordeling op mogelijke eigenschappen als leefgebied voor 'andere soorten'.

Soorten van de Habitatrichtlijn kunnen op basis van verspreiding op voorhand worden uitgesloten.

2.7 Conclusies uit beschikbare gegevens

Volgens de databank van NDFF en verspreidings- en/of onderzoeksgegevens kunnen in de regio, in een daarvoor eventueel geschikte habitat, mogelijk enkele juridisch zwaarder beschermde soorten worden verwacht. Alhoewel de habitat op voorhand weinig geschiktheid lijkt te bieden, vergt dit toch in ieder geval nog controle op gebruiksmogelijkheden voor:

- habitatmogelijkheden voor 'andere soorten' grondgebonden zoogdieren (Wnb);
- vleermuisgebruik;
- jaarrond beschermde nesten;
- habitatmogelijkheden voor 'andere soorten' ongewervelden.

Overige zwaarder beschermde soorten kunnen voor gebruik van de planlocatie als leef- en/of voortplantingsgebied op voorhand worden uitgesloten.

3 LOCATIEONDERZOEK

3.1 Context vigerende regelgeving gebiedsbescherming

De werklocatie ligt geheel binnen de bebouwde kom en maakt géén deel uit van een beschermd natuurgebied. Het biedt ook geen aanknopingspunten voor de 'externe werking' met betrekking tot eventuele aangewezen soorten uit het Natura 2000-gebied. Met betrekking tot PAS dient zo nodig een separaat specialistisch onderzoek te worden uitgevoerd (zie blz.9).

Ook ligt het werkgebied buiten het Natuurnetwerk Nederland zodat ook deze regelgeving voor deze situatie niet relevant is.

3.2 Verkenning werkgebied en habitatbevindingen

De veldverkenning heeft plaatsgevonden in januari 2016. De ingreep omvat uitsluitend twee te slopen schoolgebouwen en twee grotere bomen (zie figuur 3 en foto's 1 en 2).

Figuur 3, werklocatie

Foto 1, gevel en schuine kap (met pannendak) 2e Pijnackerstraat

Foto 2, gevel 3e Pijnackerstraat met plat dak

Habitatbevindingen

Vaatplanten

De beschermde soorten in het kader van de Wnb konden al op voorhand worden uitgesloten (zie § 2.1).

Grondgebonden zoogdieren

In de betreffende habitat worden géén grondgebonden zoogdieren verwacht.

Vleermuizen

Gezien de te slopen bebouwing kan wellicht gebruik door vleermuizen worden verwacht: dit vergt nadere inventarisatie.

Broedvogels

In de bomen zijn géén jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Wel kan er in het broedseizoen wellicht nestelgebruik door algemene broedvogels worden verwacht, welke tijdens het broeden niet mogen worden verstoord.

Vanwege het pannendak van het gebouwdeel aan de 2e Pijnackerstraat, kunnen mogelijk broedgevallen van Huismus of Gierzwaluw worden verwacht: dit vergt nadere inventarisatie.

Amfibieën, reptielen, vissen en overige ongewervelde soorten

Gezien het zeer stedelijke karakter en het ontbreken van open water in de wijde omgeving, kunnen deze soortgroepen op voorhand worden uitgesloten.

3.3 Aanpak vereiste veldinventarisaties

Hieronder zijn van de meest voorkomende onderzoeken, de onderzoekscriteria globaal aangegeven.

Onderzoek naar vleermuisgebruik

Vleermuisinventarisatie vindt plaats volgens de richtlijnen die daartoe door het bevoegde gezag worden aangegeven, te weten voor vleermuisonderzoek in het 'Vleermuisprotocol' van het GAN (Gegevens Autoriteit Nederland: GAN 2013). Daartoe wordt het onderzoeksgebied tijdens de waarneemperiodes steeds doorkruist met gebruikmaking van detectie-apparatuur voor vleermuizen.

Mogelijk aanwezig gebruik door vleermuizen kan bestaan uit kraam-, zomer- en paarverblijven in grote bomen (en gebouwen, maar hier niet van toepassing) en uit vaste vliegroutes langs lineaire (begroeiings-)structuren.

Het vleermuisonderzoek omvat de volgende onderdelen:

- a) In de periode vanaf half mei tot eind juni 2x een nachtonderzoek met tenminste 30 dagen ertussen, om mogelijk gebruik als kraam- of zomerverblijf uit te kunnen sluiten terwijl tevens gebruik op vliegroutes wordt gedetecteerd.
- b) Vervolgens in de periode tussen half augustus en eind september wederom 2x een nachtonderzoek met tenminste 3 weken ertussen, om mogelijk gebruik als paarverblijf uit te kunnen sluiten.
- c) Indien gebruik als kraamverblijf wordt vastgesteld, vergt dat nog een extra onderzoeksnacht in juli om a.d.h.v. het vleermuisgedrag vast te stellen of er ook gebruik als winterverblijf in het geding is.

Onderzoek jaarrond beschermde nesten

Huismus:

De vereiste onderzoeksfrequentie is afhankelijk van het onderzoeksmoment in het seizoen: dat aantal bezoeken kan het meest beperkt zijn tussen 1 april en 15 mei, waarin voor Huismus slechts 2 onderzoeksmomenten zijn vereist met 10 tussenliggende dagen. Later in het seizoen is een groter aantal onderzoeksmomenten vereist.

Het onderzoeksmoment is voorts 's ochtends vroeg, waarbij op basis van het gedrag zoals nest-bouw, voedseltransport, bedelende jongen, zingend mannetje, een aanwezig paartje of balts) wordt bepaald of er nesten aanwezig zijn.

Gierzwaluw:

Het vereiste onderzoek dient te worden uitgevoerd tussen 1 juni en 15 juli, in welke periode 3 nachtbezoeken (vroeg avond) vereist zijn met steeds 10 tussenliggende dagen. Het onderzoeksmoment is kort voor zonsondergang, waarbij op basis van het gedrag zoals rondgierende vogels ter hoogte van daken, bezoek van de nestelplaats, in- en uitvliegende vogels en bouncen wordt bepaald of er nesten aanwezig zijn.

3.4 Veldinventarisaties

Het onderzoek is uitgevoerd in 2016 door de veldbioloog drs. J. Mulder.

3.4.1 Veldonderzoek Huismus

Dit is uitgevoerd in de ochtenden van 11 en 25 april 2016.

* 11 april, temperatuur 12°C, windkracht 2, bewolking 0/8, droog.

* 25 april, temperatuur 10°C, windkracht 2, bewolking 3/8, droog.

Op beide ochtenden zijn géén huismussen waargenomen, ook niet in de (wijde) omgeving.

3.4.2 Veldonderzoek Gierzwaluw

Dit is uitgevoerd in de vroege avond van 5 juni, 22 juni en 3 juli.

* 5 juni, temperatuur 23°C, windkracht 2, bewolking 0/8, droog, waarnemingen vanaf 21:00 uur.

* 6 juni, temperatuur 14°C, windkracht 2, bewolking 0/8, droog, waarnemingen vanaf 04:00 uur

* 22 juni, temperatuur 18°C, windkracht 2, 1/8 bewolking, droog, waarnemingen vanaf 21:05 uur.

* 3 juli, temperatuur 15°C, windkracht 3, 2/8 bewolking, droog, waarneming vanaf 21:00 uur.

Op alle drie de avonden zijn géén gierzwaluwen waargenomen, ook niet in de (wijde) omgeving.

3.4.3 Voorzomeronderzoek vleermuizen

Het onderzoek is uitgevoerd in juni 2016 en is gericht op eventueel gebruik als kraamverblijf, als zomerverblijf en/of gebruik van vaste vliegroute.

Veldbezoek vroege avond van 5 juni 2016

- * zonsondergang 21:55 uur
- * veldinventarisatie vanaf 22:00 uur
- * weercondities, 23°C, windkracht 2, bewolking 0/8, droog.

Vanaf 22:09 uur is vrijwel voortdurend een foeragerende Gewone dwergvleermuis op de binnenplaats bij de Esdoorn en de Paardenkastanje, aanwezig. Verder weinig activiteiten binnen het plangebied.

Veldbezoek vroege ochtend 6 juni 2016

- * zonsopkomst 05:21 uur
- * veldinventarisatie vanaf 04:00 uur
- * weercondities, 14°C, windkracht 2, bewolking 0/8, droog.

Eén, soms 2, foeragerende dieren op de binnenplaats waarvan er één om 04:51 uur in noordelijke richting wegvliegt.

Om 04:53 uur is er plots een zwermende Gewone dwergvleermuis bij het schoolgebouw, die om 04:56 uur invliegt bij een kierend kozijn op de eerste verdieping (zie figuur 4 en foto 3).

Figuur 4, invlieglocatie Gewone dwergvleermuis op 6 juni (zie ook foto 3 volgende bladzijde).

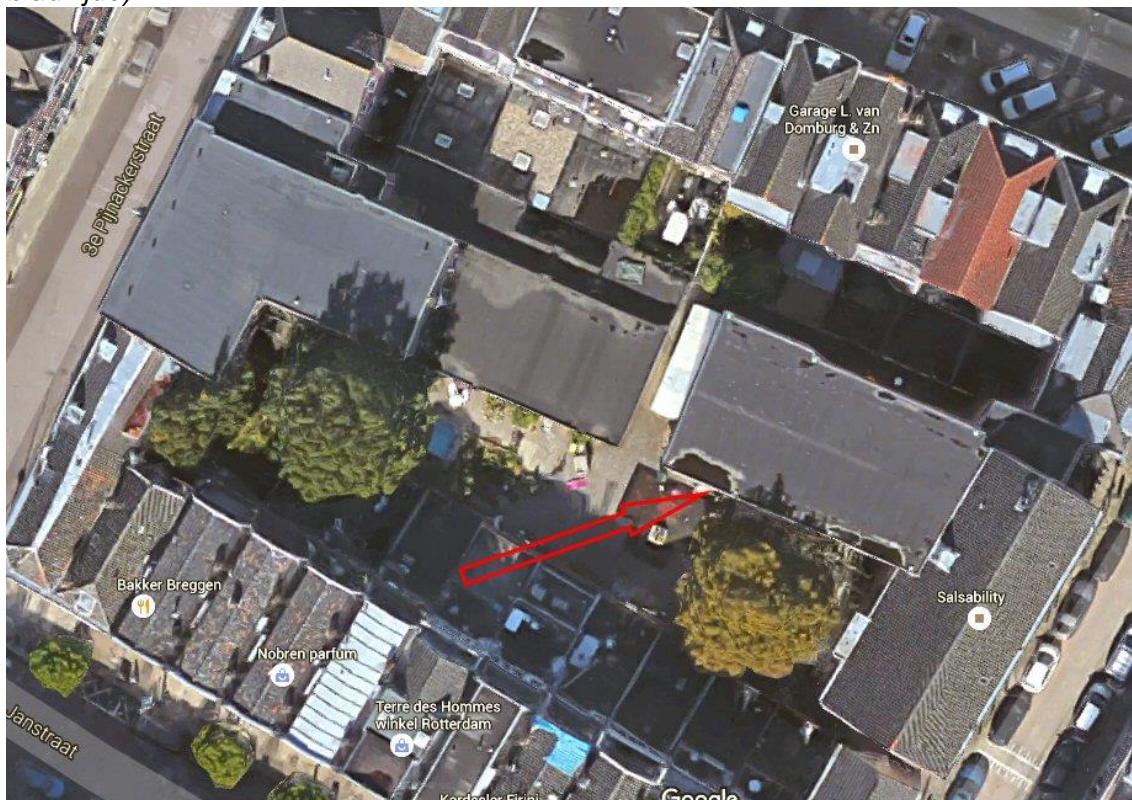

Foto 3, invlieglocatie Gewone dwergvleermuis op 6 juni.

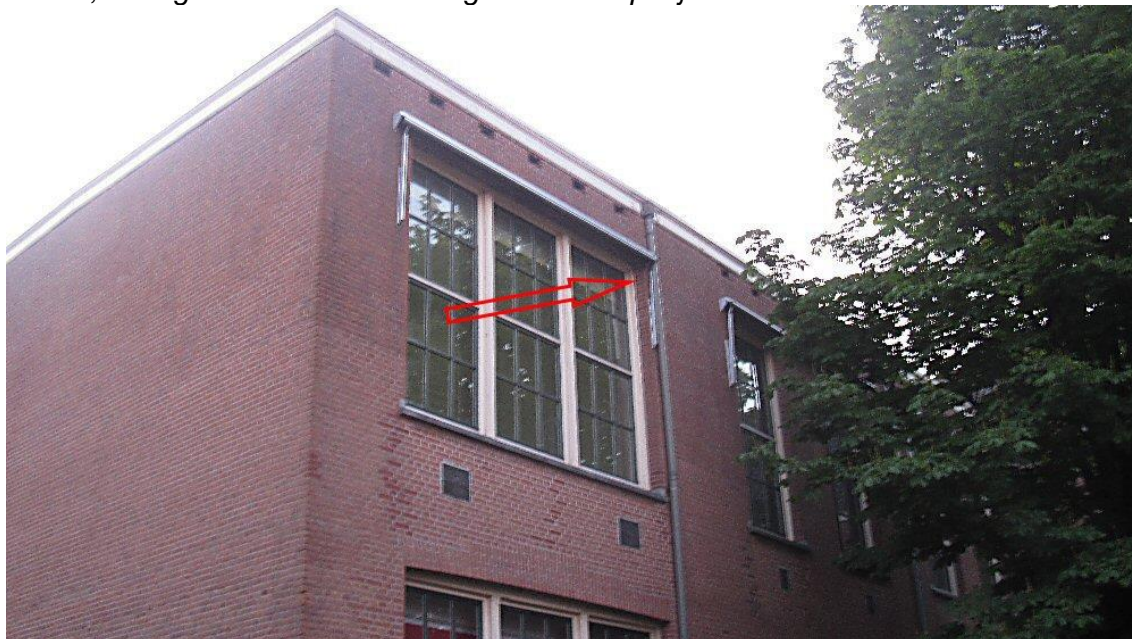

Foto 4, invlieglocatie

Veldbezoek vroege avond 3 juli 2016

- * zonsondergang 22:02 uur
- * veldinventarisatie vleermuizen vanaf 22:00 uur
- * weercondities, 15°C, windkracht 3, bewolking 2/8, droog.

Tussen 22:18 uur en 23:55 uur regelmatig foeragerende gewone dwergvleermuizen bij de grote bomen op de binnenplaats, soms één exemplaar en soms twee dieren.

Veldbezoek vroege ochtend 4 juli 2016

- * zonsopkomst 05:26 uur
- * veldinventarisatie vanaf 03:25 uur
- * weercondities, 11°C, windkracht 2, bewolking 3/8, droog.

Op de binnenplaats is regelmatig een Gewone dwergvleermuis aanwezig, aan het eind zelfs continue. Om 05:04 uur is het dier na kort zwermen, 'ingevlogen' op de bekende plek (zie foto's boven). Daarna geen vleermuizen meer.

3.4.4 Nazomeronderzoek vleermuizen

Onderzoek in deze periode is gericht op eventueel gebruik als paarverblijf en/of gebruik van vaste vliegroutes en is uitgevoerd in augustus-september 2016.

Veldbezoek 18 augustus 2016

- * zonsondergang 20:57 uur
- * veldinventarisatie vanaf 23:20 uur
- * weercondities, 17-16°C, windkracht 2, bewolking 0/8, droog.

Regelmatig is een Gewone dwergvleermuis op de binnenplaats aanwezig. Nabij de eerder vastgestelde zomerverblijfplaats werden soms series social calls gehoord, wat duidt op gebruik van een paarverblijf.

Nota bene: Gewone dwergvleermuis bakent zijn paarterritorium af door al roepend rondjes te vliegen nabij zijn paarverblijf: het is dus dikwijls moeilijk vast te stellen waar de ingang van het paarverblijf is, maar in de onderhavige situatie ligt het voor de hand dat het paarverblijf hetzelfde verblijf is als het zomerverblijf.

Veldbezoek 10 september 2016

- * zonsondergang 20:05 uur
- * veldinventarisatie vanaf 21:00 uur
- * weercondities, 20-18°C, windkracht 2, bewolking 7/8, droog.

Direct bij aankomst wordt een roepende Gewone dwergvleermuis vastgesteld, wederom in de nabijheid van het eerder vastgestelde zomerverblijf. Het dier was vanaf 21:00 tot 23:00 uur vrijwel continue, al roepend, aanwezig. In deze periode werd ook 3x kort een Ruige dwergvleermuis vastgesteld, maar niet roepend.

3.4.5 Conclusie veldinventarisaties en consequenties

Er is van Gewone dwergvleermuis een vast zomer- annex paarverblijf vastgesteld. Verblijfplaatsen van andere zwaarder beschermde soorten zijn niet aangetroffen.

Sloop van het betreffende gebouw(deel) vergt dan ook eerst een aanvraag van ontheffing, wat een proceduretijd vergt van 16 maanden.

De ontheffing kan uitsluitend worden toegekend indien de aanvraag voldoet aan voorwaarden met betrekking tot het geldende wettelijk belang en te treffen compenserende maatregelen.

Om een dergelijk verblijf tijdig op te vangen zijn preventief reeds vóór half februari op een afstand van ca. 34 meter vanaf het later aangetroffen zomerverblijf, vier overbruggende vleermuiskasten opgehangen aan de zuidwestgevel van de Zwart Janstraat 53 te Rotterdam (zie foto's 5 en 6).

Deze mogen niet fungeren als definitieve compensatie: daartoe dienen 4 vervangende verblijfplaatsen te worden geïntegreerd in de nieuwbouw (criteria uit Soortstandaard Gewone dwergvleermuis).

Daarnaast dienen voorafgaand aan de sloop, de juiste mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd opdat de dieren het oorspronkelijke verblijf verlaten en niet meer kunnen gebruiken.

Foto 5, preventief opgehangen vleermuiskasten ter overbrugging in de Zwart Janstraat

Foto 6, positie overbruggende vleermuiskasten t.o.v. vast zomerverblijf

Bij de aanvraag van ontheffing voor de vleermuisverblijven dienen de voorwaarden volgens een vastgesteld format te worden onderbouwd in het op te stellen Projectplan. Daar bij dient onder meer te worden onderbouwd:

- Welk(e) wettelijk(e) belang(en) van toepassing is/ zijn en onder welke condities.
- Hoe, waar en volgens welke planning in totaal 4 definitieve vleermuisverblijven in de nieuwbouw worden geïntegreerd.

4 SAMENVATTENDE CONCLUSIES

In samenhang tussen literatuuronderzoek, veldverkenning, habitatbeoordeling en de inventarisatiebevindingen kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1) Vigerende regelgeving gebiedsbescherming

- * Op de planlocaties is géén regelgeving met betrekking tot de Nbw (Natura 2000) van toepassing.
- * Met betrekking tot PAS dient zo nodig een separaat specialistisch onderzoek te worden uitgevoerd.
- * Het plangebied vormt géén onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS).

2) Uitsluitingen zwaarder beschermde soorten

Met betrekking tot de Ffw (Tabel 2 en 3) en de Wnb ('andere soorten') kunnen op basis van verspreiding en/of habitatbeoordeling, op voorhand vaatplanten, zoogdieren, jaarrond beschermde vogelnesten, vissen en overige ongewervelden worden uitgesloten van effecten door de ingreep.

3) Bevindingen m.b.t. broedvogels

Er kunnen in het broedseizoen wellicht broedende zangvogels binnen de werkzone worden verwacht: deze nesten dienen tijdens het gebruikseizoen te worden ontzien.

4) Bevindingen m.b.t. vleermuizen

Aan de gebouwcluster welke is gevestigd aan de 2^e Pijnackersestraat, is een zomerannex paarverblijf van Gewone dwergvleermuis vastgesteld. Dit vergt aanvraag van een ontheffing met de daaraan verbonden voorwaarden (zie punt 5).

5) Ontheffing

Bij de aanvraag dient volgens een vastgelegd format een reeks ecologische vragen te worden beantwoord in een Projectplan (zie ook blz.23).
Er dient te worden voldaan aan voorwaarden, onderbouwing, uit te voeren mitigerende maatregelen en compenserende maatregelen.
Er kan pas met sloopwerkzaamheden worden aangevangen nadat ontheffing is verkregen en de ontheffingsvoorwaarden in acht zijn genomen.
De tijdelijk overbruggende compensatie is reeds (preventief) uitgevoerd onder de voorgeschreven voorwaarden.

6) Haalbaarheid van het plan

Met de aanwezigheid van een vleermuisverblijfplaats, behorende tot de zwaarst beschermde categorie diersoorten (Bijlage IV Habitatrictlijn), staat in beginsel de haalbaarheid van het plan ter discussie met betrekking tot het van toepassing zijnde wettelijke 'belang'.

Wellicht kan in deze situatie het wettelijke belang '*dwingende reden van groot openbaar belang*' van toepassing worden geacht, in welke situatie het verkrijgen van ontheffing geen probleem vormt. Dit hangt af van een onderbouwing die gestoeld moet zijn op 'planvorming van groter belang' zoals een structuurvisie in samenhang met een bestemmingsplan (zie blz.5).

Echter door Dienst Regelingen is indertijd aangegeven dat voor habitatrichtlijnsoorten ook een ontheffing kan worden afgegeven voor het belang '*Ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*' indien de ecologische functionaliteit van de soort niet wordt aangetast: dat lijkt hier vooralsnog het geval, wat voor de ontheffingsaanvraag in het Projectplan nader moet worden onderbouwd.

In hoeverre hiermee aan de gewenste ontheffingsvoorwaarden kan worden voldaan, vergt nadere oriëntatie, onder meer op het voorafgaande planvormingsproces en de gevraagde ecologische condities.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Bos/ F. (2006), M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff, De Vlinderstichting. De Dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7, Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.
- Broekhuizen/ Sim (2016), Kamiel Spoelstra, Johan B.M. Thissen, Kees J. Canters en Jan C. Buys (redactie): Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Uitgever Naturalis Biodiversity Center en EIS Kenniscentrum Insecten en andere ongewervelden, Leiden.
- Creemers (2009) Raymond.C.M. en Jeroen J.C.W. van Delft (Ravon)/ redactie: De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- DR 2009. Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen en aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Brief van de Dienst Regelingen, ffw2009.corr.046 van 25 augustus 2009, Ministerie van LNV (thans EZ).
- Hustings/ Fred (2002) en Jan-Willem Vergeer. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Nederlandse Fauna 5. SOVON, Uitgeverij K.N.N.V. te Utrecht.
- Limpens/ H.J.G.A. (1997), K. Mostert en W. Bongers: Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- LNv 2005 (Ministerie van), Regeling van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit: brochure 'Buiten aan het werk ? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten !' (n.a.v. AMvB art. 75 Ff-wet).
- NDFF (2016). Quickscanhulp, registratie in samenwerking tussen Het Natuurloket, Gegevensautoriteit Natuur en Regelink, 2015.
- Nie/ H.W. de (1996): Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing, Doetinchem.
- RAVON 55 (2014) bijlage bij jaargang 16 (4), waarnemingenoverzicht 2013.

GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN

aangewezen soorten Natura 2000

soorten planten en/of dieren welke in een ministerieel besluit ten aanzien van een Natura 2000-gebied zijn aangewezen als specifiek met betrekking tot dat gebied te beschermen;

EHS Ecologische Hoofd Structuur, thans NNN (zie aldaar);

externe werking Natura 2000

de Nbw is ook buiten een als zodanig aangewezen gebied van kracht voor fauna-soorten die zijn aangewezen voor een Nbw-gebied doch ook daarbuiten significant gebruik maken van een nader vast te stellen, buiten het beschermde gebied gelegen gebied, zoals voor foerage, dagverblijf of hoogwatervluchtplaatsen (bijv. vogels) of voor overwintering (bijv. vleermuizen).

fauna

dierlijke organismen waaronder zoogdieren, vissen, vogels, amfibieën, reptielen, insecten en andere ongewervelden;

Ffw Flora- en faunawet welke onder meer de beschermingskaders met juridische verboden, verplichtingen, voorwaarden en toestemmingen biedt voor (het omgaan met) flora en fauna;

flora plantaardige organismen zoals houtgewassen, kruidachtige gewassen, grassen en waterplanten;

foerageren

naar voedsel zoeken, voedsel verzamelen;

habitat

typische woonomgeving van een bepaalde soort;

Habitatrichtlijn, HR-soorten

soorten planten of dieren welke zijn opgenomen in de verschillende Bijlagen van de Europese habitatrichtlijn:

Bijlage II: dier- en plantensoorten van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is;

Bijlage IV: dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd;

Bijlage V: soorten waarvoor bij de exploitatie (bijv. kikkerbiljetjes) een beheersplan vereist is (wat hier echter niet het geval is);

LNV het voormalige Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;

Nbw Natuurbeschermingswet: wordt per 1 januari 2017 vervangen door de Wnb/ Wet Natuurbescherming;

NDFD

Nationale Databank Flora en Fauna;

NNN Natuurnetwerk Nederland;

ongewervelde soorten

diersoorten zónder dan wel met een uitwendig skelet, zoals weekdieren, kevers, mieren en insecten;

onthefing (Ffw/ Wnb)

een in het kader van de Flora- en faunawet aangegeven toestemming tot onder meer het verstoren of (per ongeluk, onvermijdelijk,) doden van beschermde dieren en/of vernietigen van beschermde planten en hun groeiplaats welke bescherming in genoemde wet wordt geregeld;

PAS Programmatische Aanpak Stikstof;

RAVON

Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland;

RvON

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (voorheen Dienst Regelingen);

soortgroep

groep organismen van dezelfde klasse of ondersoort: vaatplanten, mossen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, insecten (ondersoorten: vlinders, libellen enz.);

verspreidingsgegevens/ -onderzoek

met steekproefonderzoek vastgestelde gebieden waar een bepaalde soort verwacht kan worden;

Vogelrichtlijn, VR-soorten

vogelsoorten die zijn opgenomen in de Europese Vogelrichtlijn;
volgens het Europese recht wijzen de lidstaten beschermingszones aan om voor alle aangewezen soorten een voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen om populaties van deze soorten in stand te kunnen houden;

wettelijk belang (Ffw/ Wnb)

in de Flora- en faunawet zijn een aantal in de wetgeving opgenomen, verschillende wettelijke belangen onderscheiden op basis waarvan het beschermingsregime mede wordt genuanceerd;

zorgplicht (Ffw/ Wnb)

de in de Ffw vastgelegde plicht (art. 2) dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving. Dit is een algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt. Overigens geldt de zorgplicht ook voor planten (LNV 2005);
